

FRAGMENTS NO RIČARDA TEMPLERA GRĀMATAS “BĒRNU AUDZINĀŠANAS LIKUMI”

SKOLAS LIKUMI

Vai jums tas patīk vai ne, jūsu bērniem ir jāapmeklē skola. Un, lai gan viņi nav kopā ar jums, kad mācās (protams, ja nav mājas apmācībā), jūsu attieksme ļoti lielā mērā noteiks to, kā viņiem skolā veiksies, – un es nerunāju tikai par zināšanu apguvi.

Mācību gada laikā bērni skolā pavadīs vairāk stundu (vismaz nomoda laikā) nekā ar jums, ja vien tajās negulēs. Tāpēc šī dzīves daļa bērniem ir ārkārtīgi svarīga un viņiem jājūt, ka jūs par to interesējaties un ka esat, kaut arī no attāluma, iesaistīti viņu skolas dzīvē.

Tāpēc es aicinu ievērot dažus likumus, kas jums un jūsu bērniem veiksmīgi ļaus veidot "skolas karjeru" no pirmās mācību dienas līdz pat izlaidumam.

61. LIKUMS

Skola un izglītība nav viens un tas pats.

Es pazīstu cilvēkus, kas 16 vai 18 gadu vecumā ir pabeiguši skolu un nezina neko – varbūt vienīgi savu stundu sarakstu, kur atrodas Burkinafaso vai ko nozīmēja labības likumu atcelšana (neticami). Īsi sakot, viņi ir iegaumējuši tikai faktus un ir apguvuši tādas prasmes kā dalīt lielos skaitļus, tāpat dažus gramatikas likumus, kuri nebūt nav paši būtiskākie. Protams, noderēs skolā apgūtās svešvalodas, bet daudz no iemācītā būs maznozīmīgs.

Nepārprotiet mani! Es nekritizēju skolu. Tā iemāca, kā mācīties, – noderīgu prasmi visai dzīvei. Bet paiet 10 vai 12 gadu, lai to iemācītos. Un tikai padomājiet par visu to, ko skola *neiemāca* šo kas ir nozīmīgi jūsu bērna personības veidošanai gadu laikā! Kā domāt pašiem par sevi, kā apmainīt spuldzi, kā būt pašapzinīgam, kā izvairīties no parādiem, kā nojaust, ka birst cīņiņš, kā draudzīgi atrisināt strīdu, kā izturēties pret cilvēkiem ar cieņu, ko darīt, kad salūst mašīna, kā pārvarēt bailes, kā būt labam zaudētājam, kā būt labam uzvarētājam – to skola neiemāca!

"Bet skola tiešām māca, kā uzvarēt un kā zaudēt," es dzirdu jūs sakām. "Piemēram, sporta dienas pasākumos." Jā, es zinu: skola daudz ko iemāca dažās jomās (un neko – citās), bet skola neiemāca, kā darīt labi, un liek ikreiz, kad neveicas, būt *sliktam zaudētājam*. Jebkurā gadījumā daudzas prasmes, ko bērni apgūst skolā, viņi varētu tikpat labi apgūt ārpus skolas. Tāpēc, ka tieši atrašanās grupā kopā ar citiem bērniem māca viņiem, kāda uzvedība ir un kāda nav pieņemama sabiedrībai. Skolotājiem ar to nav nekāda sakara. Bērni to var iemācīties jebkurā bērnu grupā – vietējā jauniešu apvienībā, futbola klubā vai skolas starpbrīdī.

Galvenais, ko gribu pateikt: jūsu bērnu skološana nepavisam nav tas pats, kas viņu izglītošana. Skola ir svarīga, bet ne tik nozīmīga kā laba izglītība. Skolas pienākums ir bērnus izskolot (jau vārds to rāda), bet jūsu pienākums ir viņus izglītēt. Negaidiet, ka skola to darīs jūsu vietā!

Es pazīstu mājās izglītotus bērnus, kas ir izauguši par spējīgākiem, harmoniskākiem un vairāk nobriedušiem cilvēkiem nekā tie bērni, kas apguvuši pilna laika skolas programmu. Tas diezgan uzskatāmi parāda: labai izglītībai skola nemaz nav nepieciešama. Es nelieku jums izvēlēties bērna izglītošanu mājās (ja vien jūs paši to nevēlaties). Es tikai uzsveru: jums nevajadzētu paļauties uz to,

ka skola dos jūsu bērnam kaut ko noderīgu, izņemot informāciju un atsevišķas praktiskas iemaņas, piemēram, kā atskaņot ierakstus vai uzšķērst vardi. Pārējais ir jāiemāca jums.

62. LIKUMS

Skolas daudzveidīgais piedāvājums.

Pilnīgi perfekta skolas nemaz nav. Skolā mācās vairāki simti, pat tūkstoši bērnu, un viņu vecāki nekādā ziņā nepiekrītīs visam, kas skolā notiek. Ja katrs lēmums būtu jāpieņem ar visu vecāku vienprātīgu piekrišanu, tad nebūtu iespējams pat vienoties, cikos no rīta sākt mācības.

Tātad jums, protams, daudz kas no skolā notiekošā nebūs pa prātam: uzdoto mājasdarbu daudzums, stingrība vai tās trūkums, muļķīgi formas tērpi, kas bērniem jāvalkā, tas, ka liek spēlēt futbolu arī tad, ja bērnam tas riebjas, tas, ka bērnu sapulces ir sekulāras, tas, ka tās *nav* sekulāras, tas, ka vācu valodas vietā jāmacās spāņu valoda, tas, ka bērniem liek spēlēties telpās ikreiz, kad līst lietus... un tā tālāk.

Jūs tur neko nevarat darīt. Labi, jūs varat mainīt bērna skolu, bet citai skolai būs tikpat daudz kaitinošu noteikumu. Tikai tie būs citādi. Un vēl vairāk – jūsu bērni arī nevar neko mainīt. Tas nozīmē, ka jūs padarīsiet viņu skolas laiku nožēlojamu, ja mudināsi viņus graut esošo sistēmu. Jūsu bērni nesapratīsies ar skolotājiem, un ļoti iespējams, ka viņus izsmies viņu vienaudži. Nē, nūdien bērniem nevajag mājās klausīties viņu skolas sistēmas kritiku.

Jebkura skola mums jāuztver kā daudzveidīga, krāsaina iespēju kopums. Kaut kas jums tajā patīk un kaut kas – ne. Ja nepatīkamais ir pārsvarā pār iepriecinošo, varbūt jādomā par skolas maiņu – tas jau ir cits temats. Bet, kamēr jūs esat šajā skolā, jums jāpērk *visa piedāvājumu pakete kopumā*, un tas nozīmē, ka jums skola jāatbalsta pat tādās lietās, kas jūs neinteresē. Jums jānudina bērni izpildīt mājasdarbus, kaut arī uzskatāt, ka to ir par daudz, un jums jāpieņem bērni valkāt muļķīgu formas tērpu vai spēlēt hokeju, vai izturēties pret skolotājiem ar cieņu pat tad, ja skolotāji viņus neciena.

Varbūt jūs īsti nezināt, ko darīt, kad bērns jūs tieši izaicina, jautājot, piemēram: "Vai, pēc tavām domām, ir taisnīgi uzdot tik daudz mājasdarbu?" Vai melosiet viņiem? Jūs varat atbildēt tieši to, ko es jums tikko teicu: skola ir abpusējs darījums, un, kamēr esi tur iesaistīts, tev jāpieņem viss notiekošais kopumā. Šādi jūs bērnus audzināsi par līdzsvarotiem sabiedrības locekļiem. Daudz svarīgāk ir ar sistēmu sadarboties nekā tai pakļauties.

63. LIKUMS

Esiet sava bērna pusē!

62. Likums bija par to, kā atbalstīt skolu pat tad, ja jūs nepiekrītat visiem skolas noteikumiem. Taču tam nav jābūt beznosacījuma atbalstam. Jums jāatbalsta skolas politika un sistēma kopumā, jo tā ir daļa no vienošanās par skološanos. Bet var rasties jautājumi, kas attiecas tieši uz jūsu bērnu, un jūs nevarat tos vienmēr atstāt skolas ziņā.

Jūsu bērnam jāzina, ka jūs esat viņa pusē! Un, kad rodas nopietnas problēmas, jums jācīnās par bērna interesēm – un dažreiz bērnam vajag aizstāvi. Ja skola pietiekami necīnās pret vardarbību vai

ja nespēj saprast, ka bērnam ir valodas traucējumi, vai ja kāds skolotājs padara bērna dzīvi neciešamu, jums, protams, ir kaut kas jādara, lai situāciju uzlabotu. Un jūsu bērniem ir jāzina, ka jūs būsiet ar viņiem, ja situācija saasināsies. Tas ir jūsu pienākums pret bērnu. Pretējā gadījumā jūsu bērns secinās: vecākiem nesāp sirds, ka viņa ciešanas turpinās.

Varbūt pieaugušajiem reizēm ir grūti atcerēties to bezspēcības izjūtu, kāda mēdz piemeklēt bērnībā. Situācijas, ar kurām dzīves gaitā viegli tiekam galā, bērnībā bija biedējošas. Tagad kaut ko nepatīkamu pieciest pāris mēnešus ir izturami, bet, kad jums ir tikai 5 vai 15 gadi, šie daži mēneši var pārvērsties par mūžību. Es atceros to mokošo izjūtu, kas mani (atkārtoti) pārņēma pirms mācību stundas, ja man vajadzēja atzīties, ka (atkal) neesmu izpildījis mājasdarbu. Ja šodien mani nostādītu tā paša skolotāja priekšā un viņš mēģinātu mani strostēt, es viņam tā sadotu, kā toreiz es dabūju. Bet tad es nepratu aizstāvēties. Bērnu uztvere ir tā iekārtota, ka viņi atzīst skolotāja autoritāti, un viņiem tiešām nav prasmes vai drosmes aizstāvēt sevi pret sistēmu. Tieši tāpēc jums dažās situācijās ir jāiesaistās.

Nezinu, vai pareizi bija lietot vārdu "cīnīties" šajā Likumā. Tāpēc, ka diplomātija, protams, vienmēr ir labāka pieeja nekā karastāvoklis, un es neesmu par to, lai jūs ar nīknām prasībām skrietu uz skolas direktora kabinetu. Vienmēr daudz efektīvāk ir likt saprast, ka spējat paskatīties uz situāciju no direktora vai skolotāja skatpunkta, un tad pārliecināt oponentu par savu viedokli. Tieši tad gudrie vecāki iemanto cieņu. Jo kā gudrie vecāki jūs zināt, ka jums šādās situācijās jārikojas apdomīgi, lai direktors jūs nenoraidītu, pat pirms būsiet sācis runāt.

(..) Ja skola jūs uzskata par tādiem vecākiem, kas parasti nesūdzas, tad jūs uzklusīs ar lielāku uzmanību un respektu, kad jutīsieties nelaimīgi. Ja visu sava bērna skolas laiku būsiet vaimanājuši un kritizējuši skolu, jūs pazīs kā vienus no *tiem mūžam neapmierinātajiem* vecākiem un daudz mazāk iespējams, ka skolas pārstāvji jūs uzklusīs, kad atgadīsies kaut kas tiešām nozīmīgs.

64. LIKUMS

Vardarbība vienmēr jāuztver nopietni.

(..) Vecāki cenšas viegli atrisināt šāda veida problēmas. Viņi bērnam saka: "Ko tu uztraucies par to, ko viņi runā! " Gudrie vecāki zina, ka jārikojas tālredzīgāk. Protams, nelielu izsmiešanu ir vieglāk izturēt, nekā kad ik dienu tevi piekauj un tev atņem pusdienu naudu (par agresijas līmeņiem runāsim nākamajā likumā). Taču ne visas dzēlīgās piezīmes var saukt par nelielu izsmiešanu. Tās var bērnus ļoti sāpināt un nodarīt viņiem lielu ļaunumu.

Būtiski ir tikai tas, kā jūsu bērns notiekošo uztver. Nav svarīgi, vai viņu apsaukā viens klasesbiedrs vai visa klase izstumj viņu no sava vidus. Nav svarīgi, vai viens sīkais vakar spēra jūsu bērnam pa kājām vai vesels bars viņu regulāri piekauj. Nav svarīgi, vai pats to nosaucāt par zobošanu vai izsmiešanu, vai vardarbību. *Vienīgais*, kas apliecina problēmas nopietnību, ir jūsu bērna pārdzīvojumu dziļums.

Un, ja jūsu bērns jūtas sāpināts un pārdzīvo pārestību, jums kaut kas ir jādara. Jūs, protams, gribat rīkoties. Tad cīnieties! Jūs varat aprunāties ar savu bērnu, norādot, kā viņš varētu pats ar šo problēmu tikt galā, vai arī jums jārunā ar klases audzinātāju. Vai arī jums ir kāda cita ideja situācijas

atrisināšanai. Taču jūsu bērniem jāzina: ja viņi ko smagi pārdzīvo, arī jūs to smagi pārdzīvojat.

Es gribu aicināt vecākus būt piesardzīgiem, tieši vēršoties pret citiem vecākiem. Ja jums teiktu, ka jūsu bērns terorizē citus bērnus, jūs tūlīt pat mestos savējo aizstāvēt, vismaz publiski, lai arī ko jūs bērnam teiktu divatā. Parasti lielākā daļa sadursmju starp bērnu vecākiem beidzas ar naidu un vēl dziļākām domstarpībām. Tāpēc to nedariet, ja tikai neesat pilnībā pārliecināti, ka šādā veidā attiecības uzlabosies, nevis pasliktināsies.